

تحول در محله، بدون خانواده محقق نمی‌شود

تحول اجتماعی: تاریخچه شکل‌گیری سازمان نشان می‌دهد که قبل از اینکه سازمان‌ها فعالیت کنند، خود مردم با تعامل با هم فعالیت‌های اجتماعی و حتی اقتصادی را به صورت جامع انجام می‌دادند. به عنوان مثال زمانی که خانه‌ای به هر دلیل خراب می‌شد، مردم با کمک یکدیگر علاوه بر اینکه سرپناهی برای آن خانواده پیدا می‌کردند در بازسازی خانه آن فرد هم سهیم بودند.

تحول اجتماعی در مدل کلی قرارگاه از محلات آغاز می‌شود. با این وجود اما محله را اجتماع و ارتباط خانواده‌های مختلف می‌سازد. بنابراین هرتحولی در محله، باید از خانواده‌های ساکن و تشکیل دهنده محله آغاز شود. بر همین اساس قرارگاه مردمی تحول اجتماعی هم به صورت تخصصی به مسائل حوزه خانواده می‌پردازد. با حجت‌الاسلام والمسلمین جواد توحیدی‌منش مسئول میز تخصصی خانواده قرارگاه درباره تجربه کار تخصصی در این حوزه گفتگو کردیم؛ درباره نسبت تحول اجتماعی با خانواده و سازوکارها، رویکردها، طرح‌ها و تجربیات قرارگاه از پیگیری مسئله تحول در بستر خانواده.

در همین رابطه با جواد توحیدی‌منش مسئول میز خانواده قرارگاه مردمی تحول اجتماعی درباره تجربه پیگیری مسئله تحول در حوزه خانواده گفتگو کردیم که در ادامه می‌خوانیم.

*فعالیت میز تخصصی خانواده قرارگاه تحول اجتماعی از چه زمانی و با چه ضرورتی آغاز شد؟
میز تخصصی خانواده قرارگاه مردمی تحول اجتماعی با نام شهید برونسی (رحمت‌الله علیه) مزین شده و به یاری خداوند متعال، از اوایل سال ۱۳۹۹ با عنوان «شتاب‌دهنده تخصصی همیار خانواده»، فعالیت‌های متعددی را در سطح کشور آغاز کرده است. این میز در فعالیت‌های خود مشخصاً سه هدف «شناسایی»، «بسترسازی» و «حمایت» از هسته‌های مردمی فعال در عرصه مسائل خانواده را دنبال می‌کند.

فعالیت قرارگاه تحول محله محور است و محله بدون خانواده، محقق نمی‌شود. خانواده، به عنوان کوچکترین هسته محله، روح زندگی در محل را شکل می‌دهد. چنانچه مجموعه‌ای فعالیت‌ها را برای تحول در این محلات طراحی و اجرا کند، ولی به مساله خانواده توجه نداشته باشد، می‌توان گفت فقط به کالبد محله پرداخته و از انسان‌هایی که ذیل نهاد خانواده در محله هستند، غافل شده است.

علاوه بر آن مؤسسات و گروه‌ها و مجموعه‌های متعددی در محلات هدف هستند که فعالیت خانواده محور دارند، اگر مجموعه‌ای داعیه تحول همه جانبه محله را داشته باشد و برنامه‌ای برای شناسایی و ساماندهی و ارتباط‌گیری با این مجموعه‌های خانواده محور نداشته باشد، فعالیت او ابتر است.

از طرف دیگر می‌توان ادعا کرد خانواده، نقطه ثقل و محور اصلی فعالیت در مسیر پیشگیری و مقابله با آسیب‌های اجتماعی همچون اعتیاد، کودکان کار، طلاق، مفاسد اخلاقی و ... است. مجموع این موارد ضرورت ایجاد میزی تخصصی برای پیگیری مسائل مربوط به حوزه خانواده در قرارگاه را روشن می‌کند.

*در چهارچوب عقیدتی و فکری قرارگاه خانواده چطور می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد تحول اجتماعی در جامعه باشد؟
خانواده کوچکترین هسته انسانی محلات هدف و کوچکترین نهاد اجتماعی است که افرادی را در خود پرورش می‌دهد و آن‌ها را با فرهنگ و ارزش‌های اخلاقی خاصی، به سوی جامعه روانه می‌کند. خلیات و روحیات افراد تا حدود زیادی برگرفته از نهاد خانواده است و تعاملات آنان در اجتماع بر اساس آموخته‌های علمی، مهارتی و عملی در خانواده می‌باشد. از این رو می‌توان گفت سعادت جامعه در گرو سلامت خانواده است. خانواده سالم، اولین پله برای داشتن جامعه سالم و پویا است و خانواده ناسالم اولین قدم برای انحراف و کجروی اجتماع است.

*قرارگاه چطور مسئله تحول اجتماعی را در خانواده دنبال می‌کند؟ چه راهبردها و رویکردهایی در این زمینه دارید؟
میز خانواده برای دستیابی به تحول اجتماعی در محلات هدف، دو رویکرد در پیش دارد؛ رویکرد اول، شناسایی و حمایت محتوایی، آموزشی و مالی از طرح و برنامه‌های خانواده محور استان‌ها است که توسط گروه‌های مردمی تدوین شده و اجرا می‌گردد. طرح‌های مختلفی در استان‌ها اجرا شده است. برای مثال طرح خانه‌های دین سیستان و بلوچستان که محفلی مانند روضه‌های خانگی است، اما به دلیل شرایط قومی و تعصبات مذهبی شهروندان، با این عنوان و با هدف مهارت‌افزایی سبک زندگی خانوادگی، در منازل ساکنان محلات هدف شهر زاهدان برگزار می‌گردد، طرح نسیم زندگی استان چهارمحال و بختیاری که بستری برای دسترسی آسان خانواده‌های محلات کم

برخوردار سطح شهر شهرکرد به مشاوران و اساتید دغدغه مند و متدین فراهم می‌کند و طرح دانشیاران فاطمی استان قم که توسط تعدادی از طلاب خواهر با هدف آموزش سرفصل‌های تحصیلی و با رویکرد تربیتی، به دانش آموزان کم بضاعت برگزار می‌شود.

طرح تهیه پوستر و عکس نوشته‌های خانواده محور استان بوشهر و طرح‌های متعدد دیگری در استان‌های مختلف هم نمونه‌های دیگر این رویکرد در میز خانواده قرارگاه است.

رویکرد دوم، ارائه طرح و برنامه‌های خانواده محوری است. ما تلاش می‌کنیم با تکیه بر با تجربه ۱۲ ساله فعالیت در عرصه‌های فرهنگی اجتماعی و به ویژه دو سال فعالیت متمرکزی که در قرارگاه تحول اجتماعی به دست آمده، به مسئولین تحول اجتماعی و فعالان خانواده استان‌ها و محلات هدف برنامه‌هایی در راستای هدف قرارگاه پیشنهاد می‌دهیم. در راستای این رویکرد تاکنون ۶ طرح تدوین شده و به استان‌ها ارائه شده است.

*در باره این طرح‌ها کمی توضیح دهید.

برای مثال طرح مرکز محلی همیاری خانواده که از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در شهر مقدس قم برای بیش از ۱۲۰۰ خانواده اجرا شده و بعد از بازنویسی و آسیب شناسی، تاکنون در ۱۳ استان و ۳ شهرستان با محوریت قرارگاه تحول اجتماعی اجرا شده است. برای اجرای این طرح افراد دغدغه مند و کنشگران خانواده شناسایی می‌شوند و بعد از آموزش و توانمندسازی، هر نفر به عنوان همیار خانواده‌های محلات هدف انتخاب می‌شوند و تعدادی از خانواده‌ها را به مدت یک سال در اختیار می‌گیرند و خدمات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به آن‌ها ارائه می‌دهند.

یا در طرح شادی و نشاط بانوان و دختران، هسته اولیه متمرکزی از بانوان و دختران محلات هدف مشخص می‌شوند که خود تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های متعددی برای شادی و نشاط بانوان محله در دستور کار قرار می‌دهند. قرارگاه تحول و میز خانواده نیز حمایت محتوایی، آموزشی و مالی از فعالیت‌های این هسته مرکزی را بر عهده می‌گیرد. در طرح دیگری به نام پیوند پایدار تلاش می‌کنیم با استفاده از الگوی ازدواج دینی، زندگی مشترک را به چهار بخش مرحله انتخاب، مرحله مراسمات عقد و عروسی، مرحله همسررداری، مرحله تعارض زوجین، تقسیم کرده و با استفاده از مبانی و اصول دینی، در هر مرحله راهکارهای متعددی را برای ایجاد پیوند پایدار و جلوگیری از طلاق را ارائه کنیم.

طرح دیگری به نام مهارت‌تکده بانوان با تمرکز بر زنان سرپرست خانواده و جهت توانمندسازی واقعی آنان تدوین شده است. طرحی نیز به نام تربیت مربی سبک زندگی داریم که در فرایند اجرای آن حدود ۳۰ الی ۴۰ نفر از فارغ التحصیلان حوزوی و دانشگاهی بعد از ۱۲۴ ساعت آموزش حضوری و ۱۶۰ ساعت غیر حضوری و صدور گواهی پایان دوره به عنوان مربی سبک زندگی، برنامه‌های مختلفی مثل روضه‌های خانگی، کلاس‌های دانش آموزی و ... را اداره می‌کنند. آخری طرح ما نیز توانمندسازی هسته‌های موضوعی خانواده محور است. برای اجرای این طرح، بسته‌های متعدد آموزشی توسط اساتید خیره و توانمند جمع آوری و تدوین شده و در سایت بارگذاری می‌گردد. کنشگران خانواده در هسته‌های موضوعی مختلف مثل هسته واسطه‌گران ازدواج، هسته همیاران خانواده، هسته حل تعارض زوجین و ... می‌توانند از این بسته‌های آموزشی استفاده کنند.

*تجربیات موفق قرارگاه در حوزه خانواده تا امروز چه بوده است؟

فعالیت‌های میز تخصصی هم برای کنشگران حوزه خانواده و هم برای خانواده‌های محلات هدف، طراحی، برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود. در این مدت تجربیات و عملکردهای موفق خانواده محور هم کم نبوده‌اند. برای مثال سند و نظام نامه طرح مرکز محلی همیاری خانواده که به صورت جامع ارکان طرح همیاری خانواده و نحوه اجرای این طرح را تبیین می‌کند، تهیه شد. سند طرح مهارت‌تکده بانوان با تمرکز بر زنان سرپرست خانوار تدوین شده است. این طرح زنان سرپرست خانوار را متناسب با شرایط و موقعیت آنان در گروه‌های مختلفی دسته‌بندی کرده و برای هر گروهی توانمندسازی خاصی را طراحی نموده و در این مهارت‌تکده خدمات هدفمندی برای دستیابی به توانمندی‌ها ارائه می‌شود.

از طرف دیگر تا امروز ۲۲ رابط خانواده در استان‌های مختلف کشور شناسایی و انتخاب شده‌اند و برنامه‌های خانواده محور قرارگاه در استان‌های هدف با محوریت این عزیزان پیش می‌رود. ۱۵ روبشکده آموزشی و مهارتی برای توانمندسازی کنشگران و فعالان خانواده محور استانها برگزار شده که بیش از ۱۳۰۰ نفر از فعالان خانواده

محور در این برنامه های آموزشی شرکت کرده اند. این رویشکده ها در مدت زمان 16 الی 18 ساعت به صورت حضوری برگزار می شود و 26 ساعت آموزش نیز به صورت غیر حضوری و با قابلیت آفلاین در سایت قرار باگذاری شده و کنشگران خانواده بعد از گذراندن دوره حضوری امکان شرکت در دوره غیر حضوری را دارند. علاوه بر این بسته های آموزشی کاربردی مختلفی مثل بسته رویشکده مجازی همپاری، بسته آموزش تکمیلی و غیر حضوری همپاران خانواده و بسته حل تعارض زوجین برای هسته های خانواده محور سطح محلات هدف آماده و در سایت بارگذاری شده است.

تجربه موفق دیگر ما تدوین کتاب هوشمند اطلس خانواده برای خانواده ها و کنشگران محلات هدف بود. این کتاب ۲۰ بخش کلی و ۲۹۵ سرفصل کاربردی برای زندگی خانوادگی دارد. موضوعاتی مثل همسرمداری، فرزند آوری، فرزند ثرووری، اوقات فراغت خانواده، معیشت و اقتصاد خانواده، مسکن خانواده، خواب خانواده و ... در این کتاب وجود دارند. برای هر یک از 295 سرفصل ذکر شده در کتاب اطلس خانواده، کلیپ های کوتاه از سخنان بزرگان دین و اساتید روانشناس و جامعه شناس و ... همچنین مقالات و جزوه های متعددی هم در سایت بارگذاری شده است.

در این مدت سفرهای استانی مختلفی هم برای بازدید میدانی از محلات هدف قرارگاه انجام شد، فرمت شناسایی و سطح بندی وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده های ساکن در یک محل برای استفاده کنشگران خانواده تهیه شد و با سازمان ها و مجموعه های بالادستی ملی مثل کمیته امداد امام خمینی (ره)، ارشاد اسلامی، حوزه های علمیه، فراکسیون امور بانوان مجلس، پیشگیری از جرم قوه قضائیه، وزارت کشور، امور زندان ها و ... هم ارتباطات و هم افزایی خوبی صورت گرفته است.

*بعد از چندسال کار تخصصی در این حوزه آسیب شناسی شما از مسائل حوزه خانواده چیست؟
فعالیت خانواده محور در محلات آسیب های مختلفی دارد. بی سرو سامان بودن کنشگران خانواده و موازی کاری های متعدد و گاهی مخرب بین آن ها یکی از آسیب ها است. در واقع حلقه وصلی برای شناسایی و اتصال و هم افزایی این کنشگران وجود ندارد. به همین دلیل میز خانواده تلاش می کند حلقه وصل این کنشگران مردمی و سازمانی خانواده محور باشد.

مسئله بعدی نهادها و سازمان های عریض و طویل متعددی هستند که وظایف ذاتی خود در زمینه خانواده را در محلات به خوبی اجرا نمی کنند. ما به دنبال این هستیم که هسته های مطالبه گری خانواده محور تشکیل دهیم و با اجرای طرح ها و برنامه های متعدد خانواده محور، این سازمان ها را نسبت به وظایف ذاتی خود آگاه کرده و زمینه نقش آفرینی آن ها را فراهم کنیم. از طرف دیگر با کمبود طرح ها و برنامه های جامع تحولی خانواده محور در سطح استان ها هم روبرویم و بیشتر طرح ها به صورت جزئی و جزیره ای طراحی و اجرا می گردد که تحول همه جانبه را در پی ندارد.

عدم آگاهی افراد دغدغه مند مسائل خانواده از مبانی و اصول و روش های کارآمد و حیاتی و دینی، فعالیت عملکردی و گزارش کاری موسسات و گروه های فعال در این عرصه و نداشتن چشم انداز بلندمدت و اساسی برای تحول در خانواده های محلات هدف هم آسیب های دیگر فعالان این حوزه است. با این وجود ما در حوزه خانواده به دنبال شناسایی کنشگران و دغدغه مندان خانواده محور و آموزش، توانمندسازی، شبکه سازی و حمایت از آنان هستیم. و اگر بتوانیم این هدف را محقق کنیم تحول خانواده محور در محلات هدف آغاز می شود و به یاری خداوند به مرور، محقق می شود.

نویسنده : admin، تاریخ ارسال : چهارشنبه 17 خرداد 1402 ساعت 12:54 بعد از ظهر